

Удовлетвореността от живота се разглежда като когнитивен и глобален самооценъчен компонент на благополучието. С други думи, доколко личността е доволна от постигнатото в живота си, от условията си на живот, доколко оценява реалния си живот като близък до идеалната му представа и т.н.. Според получените в настоящото изследване резултати, удовлетвореността от живота в голяма степен е независима от присъщите за индивида ценности, но в същото време е значимо свързана с по-широкото психосоциално благополучие.

В съответствие с теоретичната ѝ основа, съдържателно айтемите от скалата за „процъфтяване“ отразяват едно по-широко разбиране на аспектите на благодеяние и просперитане. Включват самооценка за наличие на смисъл и удовлетворяваща цел в живота, компетентност, ангажираност и интерес в собствените дейности, подкрепящи взаимоотношения, допринасяне за благополучието на другите, оптимизъм и др. В този смисъл е ясно, че важноста като водещ принцип в живота на ценностите, свързани с взаимоотношенията (обич, принадлежност, подкрепа) и надличностните ценности (красота, знание, зрялост) е по-пряко свързана с „процъфтяването“. Останалите ценностни субфункции (себеутвърждаване, стимулация, съществуване и нормативни ценности) са по-слабо свързани и обуславящи самооценката за „процъфтяване“.

Изводи и обобщения

Резултатите от настоящото изследване могат да се обособят в две насоки:

Първо, налице са слаби до умерени позитивни връзки между функционалните ценности и удовлетвореността от живота, но тези връзки в значителна степен се дължат на асоциациите на жизнената удовлетвореност с психосоциалното благополучие. Функционалните ценности имат слабо влияние върху жизнената удовлетвореност, като значима роля имат единствено нормативните ценности. С други думи, ценностите, свързани с послушание, вяра и

традиции слабо съдействат за удовлетвореността от живота.

Второ, налице са умерени позитивни връзки между функционалните ценности и „процъфтяването“. Ценностите, свързани с взаимоотношения и надличностните ценности в значителна степен определят психосоциалното благополучие. С други думи, ориентацията към ценности, свързани с принадлежност, обич и социална подкрепа, както и към красота, знание и зрялост в значителна степен съдействат за психосоциалното благополучие на личността.

Трето, представената скала за „процъфтяване“ отразява важен аспект на субективното и психично благополучие и е важно допълнение към другите инструменти за оценка на благополучието.

В обобщение, оптималното функциониране на личността, изразяваща се в намирането на смисъл и постигането на цели, ангажираността и компетентността, позитивните и подкрепящи взаимоотношения в значителна степен се определят от основните цели в живота, свързани с развитието, с по-доброто разбиране и усвояване на физическата и социалната среда, със създаването и поддържането на междуличностни отношения.

ЛИТЕРАТУРА

1. **Байчинска, К.** (1994). *Ценности. Ценностен стрес... Ценностна криза!* Акад. изд. „Марин Дринов“, С.
2. **Калчев, П.** (2014). *Психично благополучие в юношеска възраст*. Изд. „Изток-Запад“.
3. **Таир, Е.** (2011). *Лицата на щастието. Личностни, професионални и межкултурни различия в психичното благополучие*. ИИНЧ-БАН, С., 188 стр.
4. **Таир, Е., Гоуея, В. Попова, К.** (2016). *Ценностите на личността през погледа на функционалната теория: Изследване в България. Психологични изследвания*, кн. 2, 65–84.
5. **Таир, Е., Sorthaix, F. M.** (2011). *Ценности и психично благополучие при студенти от Аржентина, България и Финландия. X международна научна конференция „Приложната психология в България: възможности и*

- перспективи 2011“, Унив. Издателство ВСУ „Н. Храбър“, 70–81.
6. **Argyle, M.** (2001). *The Psychology of Happiness*. New York: Taylor & Francis.
 7. **Brown, S. L., Nesse, R. M., Vinokur, A. D. & Smith, D. M.** (2003). Providing support may be more beneficial than receiving it: Results from a prospective study of mortality. *Psychological Science*, 14, 320-327. doi:10.1111/1467-9280.14461.
 8. **Bobowik, M., Basabe, N., Paez, D., Jimenez, A. & Bilbao, M. A.** (2010). Personal Values and Well-Being among Europeans, Spanish Natives and Immigrants to Spain: Does the Culture Matter? *Journal of Happiness Studies*, vol. 12, 401-419.
 9. **Chirkov, V. I. & Ryan, R. M.** (2001). Parent and teacher autonomy support in Russia and U.S. adolescents: common effects on well-being and academic motivation. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, vol. 32, 618-635.
 10. **Deci, E. L. & Ryan, R. M.** (2000). The “what” and „why“ of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, vol. 11, 227-268.
 11. **Diener, E.** (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research*, vol. 31, 103-157.
 12. **Diener, E. & Diener, M.** (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 68, 653-663.
 13. **Diener, E., Oishi, S. & Lucas, R. E.** (2003). Personality, Culture, and Subjective Well-being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*, vol. 54, 403-42.
 14. **Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, D. W., Oishi, S., and Biswas-Diener, R.** (2010). New Well-being Measures: Short Scales to Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings. *Social Indicators Research*, vol. 97(2), 143-156.
 15. **Dittmar, H.** (2008). *Consumer Society, Identity, and Well-Being: The Search for the ‚Good Life‘ and the ‚Body Perfect‘*. European Monographs in Social Psychology Series (edited by Rupert Brown). London and New York: Psychology Press.
 16. **Dunn, E., Aknin, L. B. & Norton, M. I.** (2008). Spending money on others promotes happiness. *Science*, 319, 1687-1688. doi:10.1126/science.1150952.
 17. **Emmons, R. A.** (1986). Personal strivings: An approach to personality and subjective well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 51, 1058-1068.
 18. **Gouveia, V. V., Milfont, T. L., V. M. Guerra** (2014). Functional theory of human values: Testing its content and structure hypothesis. *Personality and Individual Differences*, vol. 60, 41-47.
 19. **Helliwell, J. F., Barrington-Leigh, C., Harris, A. & Huang, H.** (2009). International evidence on the social context of well-being. In E. Diener, D. Kahneman, & J. F. Helliwell (Eds.), *International differences in well-being*. Oxford, UK: Oxford University Press.
 20. **Kasser, T. & Ahuvia, A.** (2002). Materialistic values and well-being in business students. *European Journal of Social Psychology*, vol. 32, 137-146.
 21. **Kasser, T. & Ryan, R. M.** (1996). Further examining the American Dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, vol. 22, 280-287.
 22. **Lyubomirski, S., King, L. & Diener, E.** (2002). The Benefits of frequent positive effects: Does Happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, vol. 131, 616-628.
 23. **Oishi, S., Diener, E., Suh, E. & Lucas, R. E.** (1999). Value as a moderator in subjective well-being. *Journal of Personality*, vol. 67, 157-184.
 24. **Rokeach, M.** (1973). *The nature of Human Values*. New York, Free Press.
 25. **Ryan, R. M. & Deci, E. L.** (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, vol. 55(1), 68-78.
 26. **Ryff, C. & Keyes, C.** (1995). The Structure of Psychological Well-Being Revisited. *Journal of Personality and Social psychology*, vol. 69(4), 719-724.
 27. **Sagiv, L. & Schwartz, S. H.** (2000). Values and subjective well-being: direct relations and congruity effects. *European Journal of Social Psychology*, vol. 30, 177-198.
 28. **Sagiv, L., Roccas, S. & Hazan, O.** (2004). Value pathways to well-being: Healthy values, valued goal attainment, and environmental congruence. In A. Linley & J. Stephen (Eds.), *Positive psychology in practice* (pp. 68-85). New York: John Wiley.
 29. **Scheier, M. F. & Carver, C. S.** (2003). Self-regulatory processes and responses to health threats: Effects of optimism on well-being. In J. Suls & K. A. Wallston (Eds.), *Social psychological foundations of health and illness* (pp. 395-428). Malden, MA: Blackwell.

30. **Schmuck, P., Kasser, T. & Ryan, R. M.** (2000). Intrinsic and extrinsic goals: their structure and relationship to well-being in German and U.S. college students. *Social Indicators Research*, vol. 50, 225-241.
31. **Schwartz, S. H.** (1992). Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in twenty countries". In: M.P. Zanna (Ed.) *Advances in experimental Social Psychology*. San Diego: Academic Press.
32. **Schwartz, S. H. & Bilski, W.** (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values: Extension and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 58, 878-891.
33. **Seligman, M. E. P.** (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Free Press.
34. **Triandis, H. C.** (1995). *Individualism and collectivism*. Boulder, CO: Westview.
35. **Vansteenkiste, M., Duriez, B., Simons, J. & Soenens, B.** (2006). Materialistic values and well-being among business students: Further evidence of their detrimental effect. *Journal of Applied Psychology*, vol. 36, 2892-2908.
6. **Argyle, M.** (2001). *The Psychology of Happiness*. New York: Taylor & Francis.
7. **Brown, S. L., Nesse, R. M., Vinokur, A. D. & Smith, D. M.** (2003). Providing support may be more beneficial than receiving it: Results from a prospective study of mortality. *Psychological Science*, 14, 320-327. doi:10.1111/1467-9280.14461.
8. **Bobowik, M., Basabe, N., Paez, D., Jimenez, A. & Bilbao, M. A.** (2010). Personal Values and Well-Being among Europeans, Spanish Natives and Immigrants to Spain: Does the Culture Matter? *Journal of Happiness Studies*, vol. 12, 401-419.
9. **Chirkov, V. I. & Ryan, R. M.** (2001). Parent and teacher autonomy support in Russia and U.S. adolescents: common effects on well-being and academic motivation. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, vol. 32, 618-635.
10. **Deci, E. L. & Ryan, R. M.** (2000). The "what" and „why“ of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. *Psychological Inquiry*, vol. 11, 227-268.
11. **Diener, E.** (1994). Assessing subjective well-being: Progress and opportunities. *Social Indicators Research*, vol. 31, 103-157.
12. **Diener, E. & Diener, M.** (1995). Cross-cultural correlates of life satisfaction and self-esteem. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 68, 653-663.
13. **Diener, E., Oishi, S. & Lucas, R. E.** (2003). Personality, Culture, and Subjective Well-being: Emotional and Cognitive Evaluations of Life. *Annual Review of Psychology*, vol. 54, 403-42.
14. **Diener, E., Wirtz, D., Tov, W., Kim-Prieto, C., Choi, DW., Oishi, S. and Biswas-Diener, R.** (2010). New Well-being Measures: Short Scales to Assess Flourishing and Positive and Negative Feelings. *Social Indicators Research*, vol. 97(2), 143-156.
15. **Dittmar, H.** (2008). *Consumer Society, Identity, and Well-Being: The Search for the 'Good Life' and the 'Body Perfect'*. European Monographs in Social Psychology Series (edited by Rupert Brown). London and New York: Psychology Press.
16. **Dunn, E., Aknin, L. B. & Norton, M. I.** (2008). Spending money on others promotes happiness. *Science*, 319, 1687-1688. doi:10.1126/science.1150952.

REFERENCES

1. **Baychinska, K.** (1994). *Tsenmosti. Tsennosten stress... Tsennostina kriza!*. Akad. Izd. "Marin Drinov", S. [*Values, Stress related to Values, Crisis of Values*]. "Marin Drinov", PH "Marin Drinov", S. (In Bulgarian).
2. **Kalchev, P.** (2014). *Psihichnoto blagopoluchie v yunosheska vazrast. [Psychological Well-being in Adolescence]*. PH Iztok-Zapad, S.] (In Bulgarian).
3. **Tair, E.** (2011). *Licata na shtastieto. Lichnostni, profesionalni i mezhdokulturni razlichia v psihichnoto blagopoluchie*. IPHS-BAS, pp. 188 [*The Faces of Happiness. Personal, Occupational and Cross-cultural Differences in Psychological Well-being*]. IPHS-BAS, pp. 188] (In Bulgarian).
4. **Tair, E., Gouveia, V. V., Popova, K.** (2016). Tsennostite na lichnostta prez pogleda na funkcionalnata teoria: Izsledvane v Bulgaria. [Personal Values from the Perspective of Functional Theory of Human Values: Bulgarian study. *Psychological Research*, 2, 65-84] (In Bulgarian).
5. **Tair, E., Sortheix, F. M.** (2011). Tsenmosti i psihichno blagopoluchie pri studensti ot Arzhen-

17. **Emmons, R. A.** (1986). Personal strivings: An approach to personality and subjective well-being. *Journal of Personality and Social Psychology*, vol. 51, 1058-1068.
18. **Gouveia, V. V., Milfont, T. L., V. M. Guerra** (2014). Functional theory of human values: Testing its content and structure hypothesis. *Personality and Individual Differences*, vol. 60, 41-47.
19. **Helliwell, J. F., Barrington-Leigh, C., Harris, A. & Huang, H.** (2009). International evidence on the social context of well-being. In E. Diener, D. Kahneman, & J. F. Helliwell (Eds.), *International differences in well-being*. Oxford, UK: Oxford University Press.
20. **Kasser, T. & Ahuvia, A.** (2002). Materialistic values and well-being in business students. *European Journal of Social Psychology*, vol. 32, 137-146.
21. **Kasser, T. & Ryan, R. M.** (1996). Further examining the American Dream: Differential correlates of intrinsic and extrinsic goals. *Personality and Social Psychology Bulletin*, vol. 22, 280-287.
22. **Lyubomirski, S., King, L. & Diener, E.** (2002). The Benefits of frequent positive effects: Does Happiness lead to success? *Psychological Bulletin*, vol. 131, 616-628.
23. **Oishi, S., Diener, E., Suh, E. & Lucas, R. E.** (1999). Value as a moderator in subjective well-being. *Journal of Personality*, vol. 67, 157-184.
24. **Rokeach, M.** (1973). *The nature of Human Values*. New York, Free Press.
25. **Ryan, R. M. & Deci, E. L.** (2000). Self-determination theory and the facilitation of intrinsic motivation, social development, and well-being. *American Psychologist*, vol. 55(1), 68-78.
26. **Ryff, C. & Keyes, C.** (1995). The Structure of Psychological Well-Being Revisited. *Journal of Personality and Social psychology*, vol. 69(4), 719-724.
27. **Sagiv, L. & Schwartz, S. H.** (2000). Values and subjective well-being: direct relations and congruity effects. *European Journal of Social Psychology*, vol. 30, 177-198.
28. **Sagiv, L., Roccas, S. & Hazan, O.** (2004). Value pathways to well-being: Healthy values, valued goal attainment, and environmental congruence. In A. Linley & J. Stephen (Eds.), *Positive psychology in practice* (pp. 68-85). New York: John Wiley.
29. **Scheier, M. F. & Carver, C. S.** (2003). Self-regulatory processes and responses to health threats: Effects of optimism on well-being. In J. Suls & K. A. Wallston (Eds.), *Social psychological foundations of health and illness* (pp. 395-428). Malden, MA: Blackwell.
30. **Schmuck, P., Kasser, T. & Ryan, R. M.** (2000). Intrinsic and extrinsic goals: their structure and relationship to well-being in German and U.S. college students. *Social Indicators Research*, vol. 50, 225-241.
31. **Schwartz, S. H.** (1992). Universals in the content and structure of values: theoretical advances and empirical tests in twenty countries". In: M.P. Zanna (Ed.) *Advances in experimental Social Psychology*. San Diego: Academic Press.
32. **Schwartz, S. H. & Bilski, W.** (1990). Toward a theory of the universal content and structure of values: Extension and cross-cultural replications. *Journal of Personality and Social psychology*, vol. 58, 878-891.
33. **Seligman, M. E. P.** (2002). *Authentic happiness: Using the new positive psychology to realize your potential for lasting fulfillment*. New York: Free Press.
34. **Triandis, H. C.** (1995). *Individualism and collectivism*. Boulder, CO: Westview.
35. **Vansteenkiste, M., Duriez, B., Simons, J. & Soenens, B.** (2006). Materialistic values and well-being among business students: Further evidence of their detrimental effect. *Journal of Applied Psychology*, vol. 36, 2892-2908.

Assoc. Prof. Ergyul Tair, PhD

*Institute for Population and Human Studies –
Bulgarian Academy of Science
e-mail: ergyul_tair@yahoo.com*

Kalina Popova, psychologist

*Institute for Population and Human Studies –
Bulgarian Academy of Science
e-mail: kalina_popova@yahoo.com*